

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΟΣ Α΄.-ΤΟΜΟΣ Α΄.

(Ὅτι ἐστὶ περὶ τοῦ ἄν ὀσιωτέρου ἀνθρώπου
βουλευόμενοι ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οἰκείων. (Πλάτ. Θιάγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

—
1879

αὐτοῦ γλῶσσαν (ὅθεν «ἡ μητρικὴ γλῶσσα»). Τὰ ἐλαττώματα τοῦ χαρακτῆρος τῆς γυναικὸς εἶνε σχεδὸν πάντοτε συνέπεια τῶν ἀδυναμιῶν καὶ σφαλμάτων τοῦ ἀνδρός. Θυγατέρες τινὲς εὐπόρων γονέων φαίνοντι ὅτι ἀνατρέφονται μόνον, ὅπως φέρωσι τῷ ἀνδρὶ προΐκα. Αἱ γυναῖκες ἔμφυτα ἔχουσαι τὴν ὑπομονὴν καὶ τὸ ἐράσμιον, τὴν εὐρυθμίαν καὶ φιλοκαλίαν, καὶ πλούσιον πνεῦμα θὰ ἦσαν οἱ ἀρμοδιότατοι προπαιδευτικοὶ διδάσκαλοι ὅλων τῶν ἐπιστημῶν, τῶν ὥραίων τεχνῶν καὶ τῶν τεχνικῶν κλάδων, ὅσοι δὲν ἀπαιτοῦσι μεγάλην σωματικὴν δύναμιν. Τοιαύτη χρῆσις τῆς γυναικὸς ἐν πολλαῖς περιπτώσεσι θὰ ἐμετρίαζε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον τὴν δουλικὴν ὑποταγὴν αὐτῆς, θ' ἀνύψου τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ ὑπόληψιν τοῦ ὥραίου φύλου καὶ οὐσιωδῶς θὰ ἐβελτίου τὴν παροῦσαν λυπηρὰν κατάστασιν αὐτοῦ, ἥτις κατὰ μέγα μέρος εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς ταπεινῆς καὶ ἀναρμοδίου ἐνασχολήσεως αὐτοῦ.

ΑΙ ΠΕΝΤΕ ΛΟΓΟΙ

ΥΠΟ

ΕΡ. ΛΕΓΟΥΒΕ.

(συνέχ. ἴδε σελ. 398).

Θὰ προβάλω τρίτην ἀγωγὴν, καὶ τετάρτην καὶ πέμπτην. Ἄλλ' ἄς προβῶμεν κατὰ σειράν, καὶ πρὸ πάντων μὴ ἔχετε φόβον. Τὸ πρόγραμμά μου θὰ διαρκέσῃ δέκα λεπτά. Ἀπὸ τοῦ Πανθέου ἄς μεταβῶμεν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Faubourg-Poiss-annièrre. Συμπεραίνετε ποῦ σᾶς ἄγω. Μάλιστα! Εἰς τὸ Ὠδεῖον. Ἐνταῦθα εἶνε ἡ ἀγωγὴ τῆς φωνῆς. Δὲν εἶνε παράδοξον, ὅτι διὰ πᾶσαν ἡμῶν ἄσκησιν ὑπάρχουσι καθηγηταί, μόνον δὲ οὐδεὶς ὑπάρχει διὰ τὸ ὄργανον, τὸ ὁποῖον καθ' ἑκάστην μᾶς χρησιμεύει, καὶ εἰς πᾶσαν ἡμῶν ἐργασίαν; Μᾶς διδάσκουσι τὸ κολυμβᾶν, τὸ χορεύειν, τὸ πυγμομαχεῖν, τὸ γυμνάζεσθαι, τὸ ξιφασκεῖν, ἀλλ' οὔτε τὸ ἀναγινώσκειν οὔτε τὸ ὁμιλεῖν. Ἔτι δὲ πολὺ μᾶλλον, ἐν τοῖς Λυκείοις ἐνίοτε διδάσκονται κακῶς.

Ἐν τῶν τέκνων μου ἔπρεπέ ποτε νὰ ἀπαγγείλῃ μῦθόν τινα τοῦ Λαφονταίνου καὶ ἐνεθυμεῖτο δυστυχῶς πρὸς τοῦτο τὰς συμβουλάς, τὰς ὁποίας τῷ ἔδωκα. Ἦτο τόσῳ ἀνόητον, ὥστε νὰ προφέρῃ καλῶς τὸν μῦθόν του. Παρευρεθέντες οἱ συμμαθηταί του ἐξερράγησαν εἰς δυνατὸν γέλωτα, ὃ δὲ καθη-

γητής του τῷ εἶπεν αὐστηρῶς : Παιδί μου, δὲν ἀναγινώσκουσιν οὕτως, ἢ ἀνάγνωσίς σου εἶνε γελοία !

Τὸ σχολεῖον Mougé διαρρηγνύει τὴν ἀρχαίαν ταύτην σχολήν. Ἀπὸ μηνὸς ἤδη διδάσκεται ἐνταῦθα ἡ τέχνη τοῦ ἀναγινώσκειν ὑπὸ τοῦ κ. Ρεγγιέρου. Ἄλλ' ὅπως τὰ μαθήματα διατηρήσωσι πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἰσχύν, πρέπει ἡμεῖς νὰ πεισθῆτε περὶ τοῦ ὠφελίμου αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἀποτείνομαι πρὸς πάντας ὑμᾶς.

Ἦμεῖς διδάσκαλοι ! Ἡ τέχνη τοῦ ἀναγινώσκειν βοηθεῖ ἅμα ὑμᾶς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ὥστε νὰ μὴ ἐξαντλησθε διδάσκοντες. Ἡ φωνὴ εἶνε τὸ ὄργανον, δι' οὗ ὑμεῖς ἐργάζεσθε. Σᾶς μανθάνει νὰ τὴν μεταχειρίζησθε, ἵνα διδάσκητε, ἵνα φεῖδησθε αὐτῆς. Ἡ φωνὴ εἶνε τὸ ὄργανον, δι' οὗ ὑμεῖς πείθετε. Σᾶς μανθάνει νὰ τὴν μεταχειρίζησθε, ὅπως κερδίζητε τὸ οὖς τῶν μαθητῶν σας, διότι ἀκριβῶς διὰ τοῦ ὠτὸς εἰσέρχεται τις εἰς τὴν καρδίαν καὶ εἰς τὸν νοῦν.

Ἦμεῖς παῖδες ! Θὰ σᾶς εἶπω ἤδη ὅποια εἶνε ἡ ἀδυναμία σας. Τί σᾶς δυσαρεστῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ μαθητείᾳ σας ; Τὸ ἀποστηθίζειν. Ἄν δὲ θέλετε ταχύτερον νὰ μανθάνητε τὸ μάθημά σας, ἀρχίσατε νὰ ἀναγινώσκητε τοῦτο καλῶς. Τὸ ἀναγινώσκειν καλῶς μάθημά τι, εἶνε ταῦτὸ τῷ γινώσκειν αὐτὸ ἀπὸ στήθους κατὰ τὸ ἥμισυ. Ὁ ἦχος τῆς προφερθείσης λέξεως εἰσάγει αὐτὴν εἰς τὸ πνεῦμά σας καὶ τὴν διατηρεῖ ἐκεῖ στερεῶς. Θέλετε ἀπόδειξιν τούτου ; Ἔχω παλαιὸν μνημονικόν, τοῦ ὁποίου ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ποιοῦμαι χρῆσιν, τὸ ὑμέτερον εἶνε νέον καὶ ζωηρόν. Εἰς ἕκαστον ὅμως ἐξ ὑμῶν θὰ κάμω τὴν ἐξῆς πρότασιν Ἄς λάβωμεν ἀμφοτέροι τεμάχιόν τι οἷονδῆποτε μέχρι τοῦδε ἐντελῶς ἡμῖν ἄγνωστον, ὅπως τὸ ἀποστηθίσωμεν. Στοιχηματίζω ὅτι ἂν ὑμεῖς πρὸς τοῦτο χρεισθῆτε 25 λεπτά, εἰς ἐμὲ θὰ ἀρκέσωσι μόνον 15. Διατί ; Ἐπειδὴ ἀντὶ νὰ ἐγγαράζω μετὰ πόνου τὰς λέξεις διὰ μηχανικῆς ἐπαναλήψεως, χρησιμοποιοῦ τὴν φωνήν μου καὶ τὸν νοῦν μου πρὸς τοῦτο, ὅπως ἐπιβοηθήσω τὴν μνήμην μου. Λοιπὸν ! Θὰ ἀφεθῆτε ὥστε νὰ νικηθῆτε κατὰ τὴν ταχύτητα ὑπὸ ἐβδομηκονταετοῦς μαθητοῦ ; Δανείσθητε παρ' αὐτοῦ τὸ μέσον, τοῦ νὰ ἐλευθερωθῆτε ταχύτερον τῆς ἐργασίας. Μάθετε νὰ ἀναγινώσκητε.

Ἦμεῖς δὲ πρεσβύτεροι μαθηταί, ἐπιδόθητε εἰς τοῦτο ἕνεκα ἄλλης αἰτίας ! Πάντες ὑμεῖς εἴσθε προωρισμένοι δι' ἐπιστημονικόν τι καὶ ἐλευθέριον ἔργον. Θὰ γίνετέ ποτε δικηγόροι, δικασταί, ἰατροί, βιομήχανοι. Θὰ ἔλθετε εἰς ἀνάγκην νὰ ἐκφωνήσητε λόγους, νὰ ἀναγνώσητε ἀναφοράς, νὰ δώσητε εὐθύνας, καὶ νὰ ἀντικρούσητε τοιαύτας, νὰ ἀναπτύξητε διάφορα. Ἡ τέχνη λοιπὸν τοῦ ἀναγινώσκειν δὲν εἶνε ὑμῖν μόνον εὐάρεστος ἀλλὰ καὶ ὠφέλι-

μος. Ὁ Regnier θὰ σᾶς ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ μανθάνειν ἀνάγνωσιν εἶνε ταύ-
τόσημον τῷ μανθάνειν τὸ ὁμιλεῖν. Ἄν τις ἐξ ὑμῶν ἔχη τὴν διάθεσιν νὰ
γείνη πολιτικός, συνιστῶ αὐτῷ τὸ μάθημα τοῦτο διὰ τὴν μέλλουσαν αὐ-
τοῦ ῥητορείαν.

Ἦδη εἰς τὴν τετάρτην. Ἄς μεταβῶμεν εἰς τὴν ὁδὸν Vaurigard. Πῶς;
εἰς τὴν ὁδὸν Vaurigard; Ἐνταῦθα εἶνε τὸ κατάστημα τῶν Ἰησουϊτῶν.
Μάλιστα. Πῶς; Σχολεῖον προόδου παρὰ τοῖς Ἰησουϊταῖς; Βεβαίως! Ποίαν
λοιπὸν πρόοδον θὰ εὑρίσκῃ τις ἐνταῦθα; Μόνον ἐξ ἀρχαίων χρόνων δια-
σωθεῖσάν τινα συγγήθειαν. Οὐχ ἦττον πρέπει καὶ νὰ προχωρῶμεν, ἂν ἀνευ-
ρίσκωμεν το καλὸν εἰς παλαιοτέρους χρόνους. Αἱ σχολαὶ τῶν Ἰησουϊτῶν
εἶνε σχεδὸν αἰ μῶναι, ἐνθα οἱ μαθηταὶ παίζουσι καὶ τρέχουσιν, ὅπως
ἄλλοτε. Εἰς τὰ ἡμέτερα σχολεῖα δὲν τρέχουσιν πλέον. Ὡστε ἐπεθύμουν
ἀπὸ τοῦς σεβασμίους πατέρας νὰ δανεισθῶ τοῦτο: τὴν ἀγωγὴν τῶν κνη-
μῶν. Εἶνε ἀληθές, ὅτι οἱ μαθηταὶ τῶν ἔχουσι πρὸς τοῦτο χῶρον, οἱ δὲ
ἡμέτεροι οὐχί. Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνον ὁ χῶρος, ἐλλείπει εἰς ὑμᾶς τὸ πῦρ.
Μόλις εἰσέλθετε εἰς τὴν ἠθικὴν ἡλικίαν, καὶ εὐθὺς γίνεσθε σπουδαῖοι καὶ
μεμετρημένοι. Περιπατεῖτε ἀνά δύο, συνδιαλέγεσθε ἀνά δύο ὑπὸ τὴν ἐπί-
βλεψιν τῶν διδασκάλων σας. Παρὰ τοῖς Ἰησουϊταῖς σηκώνουσιν οἱ διδά-
σκαλοι τὸν μανδύαν τῶν καὶ τρέχουσι μετὰ τῶν μαθητῶν τῶν.

Μή μοι λέγετε περὶ τῆς ἀντικαταστάσεως τούτου διὰ τῆς γυμναστικῆς.
Ὡ! τιμῶ καὶ περὶ πολλοῦ ποιούμαι ταύτην, ἀλλ' εἶνε ἄσκησις, οὐδεμία
παιδιά. Παιδιά! Τὸ ὄνομα ἔπρεπε νὰ σημειωθῇ χρυσοῖς γράμμασιν εἰς τὰς
δέκα ἐντολάς τῆς νεότητος, διότι τοῦτο εἶνε ταυτόσημον τῇ ὑγείᾳ, φαι-
δρότητι, χρηστοτητί. Ἐγνώρισα ἡμέρας, ὡς τὴν σημερινήν. Ἀνέβην ἐπὶ
τοιαύτης βαθμίδος, ὡς αὕτη, ὅπως στεφανωθῶ καὶ περιπτυχθῶ ὑπ' ἀν-
δρός, ὅστις ἦτο τόσοσ τὴν ἡλικίαν, ὡς ἐγὼ τώρα. Ἦκουσα νὰ ἀντηχῇ τὸ
ὄνομά μου ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Σορβόννης. Ἀλλ' οὐχ ἦττον τὴν
ζωηροτάτην ἀνάμνησιν ἔχω τῆς βαλβίδος, ἐνθα 4 μέχρι 5 ὥρῶν ἐτρέχομεν
ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου. Πόσω ἐκεῖ ἠσθανόμεθα ὅτι ζῶμεν. Πόσω ζωηρὸν
ἔρρεε τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας. Πόσω ἡ κεφαλὴ ἦτο ἐλευθέρᾳ πάσης φρον-
τίδος, πόσω ἐγελῶμεν! Γελᾶν καὶ τρέχειν ἔχοντα ἀλλήλων!

Δὲν ἐννοῶ διατὶ ἡ ἀρχαιότης, ἥτις ὠκοδόμησε ναοὺς τῆς νεότητος, τῆς
καλλονῆς καὶ τοῦ φόβου, οὐδένα ἀφιέρωσε βωμὸν τῇ ἰλαρότητι, τῷ γέ-
λωτι, ἅτινα τόσῳ ἐνισχύουσι τὴν καρδίαν ἐν τῷ βίῳ. Ἦδυνάμην νὰ ἀπα-
ριθμήσω πολλοὺς περιφήμους ἄνδρας, οἵτινες οὐδέποτε θὰ ἐγίνοντο μεγά-
λοι, ἂν μὴ ἦσαν καὶ μεγάλοι γελασταί.

Ἐρρῖκος ὁ τέταρτος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ πράξῃ πᾶν ὅ,τι ἔπραξεν, ἂν βοη-

θὸν δὲν εἶχε τὴν φαιδρότητα του. Ὅτε ἡ χλαμύς του διερρηγνύετο, ὅτε οἱ ἐχθροὶ του τὸν περιεκύκλουν, ὅτε οἱ φίλοι του τὸν προέδιδον, ὅτε τὸ βαλάντιόν του ἦτο κενόν, ἤθελεν πολλάκις ἔλθει εἰς ἀπόγνωσιν, ἂν μὴ αἰφνης ἐκ τῶν χειλέων του ἐξεπήδα ἀστεῖός τις λόγος καὶ μὴ δισκέδαζε πᾶσάν του φροντίδα δυνατὸς τις γέλως. Ἡρώτησά ποτε τὸν Λεσσέψ, τί τὸν ἐκράτησεν ὅτε εὐρέθη μεταξύ τῶν δοκιμασιῶν, ἀπατῶν καὶ ἐναντίων; «ἡ φαιδρότης μου» ἀπήντησεν ἐκεῖνος. Διὰ ταύτης ἐκράτησε καὶ ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων. Καὶ ὁ περιφημότετος τῶν συγχρόνων, αὐτός, εἰς οὗ τὴν φήμην οὐδὲν ἔλειψεν, οὔτε ἡ συκοφαντία καὶ ἡ ἀχαριστία, πιστεύετε, ὅτι θὰ ἠδύνατο μετὰ τῶν 75 ἐτῶν νὰ ἐκτελέσῃ τὸ μέγα ἔργον τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, ἂν μὴ ἐν τῷ μεταξύ τῶν φοβερωτέρων δοκιμασιῶν ἡ ἰλαρότης του δὲν ἐξεδηλοῦτο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς σφοδρὸν γέλωτα;¹ δυνατὸς γέλως εἶνε ἀκτὶς Ἡλίου, καταιγὶς καθαροῦ ἀέρος. Γελάτε λοιπὸν ἀγαπήτοί, τρέχετε, παίζετε, ἐνόσω ἀκόμη εἰσθε εἰκοσαετείς. Ἴσως θὰ σᾶς μείνῃ τι τούτου καὶ ὅταν φθάσητε εἰς τὰ ἐξήκοντα, καὶ θὰ σᾶς κάμῃ νὰ ὑποφέρητε εὐκολώτερον ἐκεῖνα. Ὁ γέλως ὁμοιάζει πρὸς ῥόφημα καλοῦ οἴνου, εἶνε ὡς ἐκεῖνος τὸ γάλα τῶν γερόντων.

Ἐν ἔτι βῆμα προσωτέρω καὶ εἵμεθα εἰς τὸ τέμα τοῦ ταξειδίου μας. Ταύτην τὴν φορὰν δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ πορευθῶμεν μακρὰν. Ὀλίγα βήματα ἀφ' ὑμῶν εὐρίσκεται ἡ τελευταία πρόοδος, ἣν δι' ὑμᾶς ἐκπορίζω, ἐν τῷ κολλεγίῳ Chaptal. Τοῦτο, ὡς γνωρίζετε, εἶνε ἡ κοιτὶς τῆς βιομηχανικῆς διδασκαλίας ἐν Γαλλίᾳ. Κατ' ἀρχὰς ἐκαλεῖτο Κολλέγιον Φραγκίσκου τοῦ I. Ἀλλ' ὁ μόνος ἰδρυτὴς εἶνε ὁ κύριος Coubaux. Μόλις ἤρχισε τὸ ἔργον του, καὶ εὐθὺς συνέλαβε τὴν ὡραίαν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν ἔκτοτε πολλοὶ ἐδέχθησαν, νὰ διοργανίσῃ τοὺς μαθητὰς του, ὥστε νὰ ἐπισκέπτωνται τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς ἐν τῷ τετάρτῳ δικμερίσματι τῆς πόλεως. Ἐν τῇ σχολῇ τοῦ εἰσήγαγε κιβώτιον ἐλεημοσύνης. Εἶνε τοῦτο ἡ τελευταία ἀγωγή, τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἐπεθύμουν νὰ μεταφυτεύω ἐνταῦθα, τὴν ἀγωγήν τῆς καρδίας. Ὡς πρὸς τοῦτο, τὸ σχολεῖον Chaptal δύναται νὰ δώσῃ ὑμῖν καὶ ἄλλο ἀκόμη σπουδαῖον μάθημα. Βεβαίως ἐρωτᾶτε, πῶς ὑπῆρξε δυνατὸν, ὥστε τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Coubaux, ὅστις ἐδημιούργησεν ἐθνικὸν τι ἔργον, νὰ μὴ συνδέεται μετὰ τοῦ ἔργου του; Τοῦτο εἶνε ἀκολογηθία τῆς ἀνθρωπίνης ἀχαριστίας, ἣτις ἀρέσκεται εἰς τοῦτο, νὰ ἀφαιρῇ ἀπὸ τῶν ἐφευρετῶν τὴν τῶν ἐφευρέσεών των δόξαν. Οὐδεμία τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων τοῦ αἰῶνος τούτου φέρει τὸ ὄνομα ἐκεῖνου, ὅστις τὴν ἐφεῦρεν, οὔτε ὁ διὰ δαμαλίδος ἐμβολιασμὸς, οὔτε ἡ ἀτμομηχανή, οὔτε ἡ

¹ Ἐννοεῖ τὸν Θιέρσον.

χλωροφόρμησις, οὔτε ὁ ἠλεκτροϊκὸς τηλεγράφος, καὶ ἡ φωτογραφία, ἀλλ' ὅλα τὰ ἀθάνατα ταῦτα εὐεργετήματα μένουσιν ἄνευ τοῦ ὀνόματος τῶν ἐφευρετῶν των. Μόνον μία ἐξαιρέσις! Βίς τὸν δυστυχῆ δόκτορα Γουλιετίνον. Ἄλλ' αὐτός, ὡς λέγεται, ἀπέθανεν ἐκ τῆς λύπης του, διότι ἐδόθη τὸ ὄνομά του εἰς τὴν λαιμητόμον.

Χωρὶς νὰ θέλωμεν νὰ συνδέσωμεν τὸν Coubaux πρὸς τὰ μεγάλα πνεύματα, ὧν τὰ ἔργα ἐμνημόνευσα, δυνάμεθα οὐχ ἥττον νὰ εἰπώμεν, ὅτι αὐτὸς δύναται νὰ λογισθῆ μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν τῆς ἐποχῆς του, διότι ἐπεξέτεινε τὸν ὀρίζοντα τῆς δημοσίας διδασκαλίας.

Ἄλλὰ πιστεύσατε, ὅτι ἀπὸ 26 ἐτῶν μάτην παρεκάλεσα ὅλας τῆς Γαλλίας τὰς κυβερνήσεις, νὰ παραθέσωσι εἰς τὸ τοῦ Chaptal καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Coubaux· πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἀπέτυχον. Μάτην ὑπέμνησα πάσας τὰς θυσίας, πάσας τὰς προσπαθείας, καὶ πάντας τοὺς ἀγῶνας, οὓς κατέβαλε διὰ τὴν ἰδρυσίν του. Μάτην ἐπανελάβον ὅτι οὗτος ἐπροίκισε τὴν Γαλλίαν διὰ νέας διδασκαλίας, τοὺς δὲ Παρισίους δι' ἀπαρχμύλλου ἐκπαιδευτικοῦ κατὰστήματος· ὅτι δὲν πρόκειται ἡ πολιτεία νὰ ἀποδείξῃ εὐνοϊαν, ἀλλὰ νὰ ἀποτίσῃ ὀφειλὴν· ὅτι ἡ ἀποθανάτισις αὕτη εἶνε ὁμόνος κληρὸς τῶν τέκνων του· ὅτι ἡ ἐπιγραφή τοῦ ὀνόματός του ἐπὶ τῆς οἰκίας ταύτης θὰ ἦνε διὰ τοὺς μαθητὰς διηνεκὲς ἀνάγνωσμα τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν πατρίδα. Πανταχοῦ καὶ πάντοτε εὖρον ἀντίστασιν. Ὁ εὐεργέτης μένει ἀπικλοτριωμένος ἐκ τῆς εὐεργεσίας του. ὦ! Ὁφελήθητε ἐκ τοῦ παραδείγματος τούτου, ἀγαπητοί μου φίλοι. Ὑμεῖς, οἵτινες ἔχετε τὴν εὐτυχίαν νὰ ἰδρύσητε ἐλευθέραν σχολήν, οἵτινες οὔτε διὰ τοῦ ὑπουργοῦ, οὔτε διὰ τοῦ ἐπάρχου οὔτε ἀπὸ οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐξουσίας ἐξαρτᾶσθε, οἵτινες ὡς τὰ θύμην μόνον λαμβάνετε τὴν συνείδησίν σας καὶ τὴν καρδίαν σας, κάμετε, ὥστε οἱ ἄνδρες ἀφ' ὧν τὸ σχολεῖον Chaptal ἐξαρτᾶται, νὰ ἐρυθριάσωσιν ἔνεκα τῆς ἀγνωμοσύνης των καὶ διὰ τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν, ἀναγινώσκοντες ἐπὶ τῆς οἰκίας ταύτης: Σχολεῖον Monge-Godart. Ἐλπίζω βεβαίως, μετὰ πολλὰ ἔτη, διότι ὁ κύριος Godart κατ' οὐδένα ἄλλον τρόπον δύναται νὰ ἐξαγιασθῆ· τοὺς ἀνθρώπους ἐξαγιαζουσι μετὰ τὸν θάνατόν των. Ἦδη πρέπει ἐπὶ πολλὰς ἔτι γενεὰς νὰ μορφώσῃ ἀληθεῖς καὶ ἱκανοὺς γάλλους, τῶν ὁποίων ἔχομεν ἀνάγκην. Ἡ Γαλλία εἶνε πολὺ ἀσθενής, ἀλλ' εὐτυχῶς πάρεστε ὑμεῖς, ἡ νεότης, τὸ μέλλον. Τὸ ἔργον σας εἶνε βαρὺ, ἀλλ' ὥραϊον. Ὁ πατριωτισμός σας δὲν δύναται νὰ ἔχη τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὰς φαντασιοκοπίας τοῦ ἡμετέρου· ἡμεῖς, ἡ γενεὰ τοῦ 1830 ἀγαπῶμεν μεθ' ὑπερηφανείας τὴν Γαλλίαν διὰ πᾶν, ὅ,τι ἦτο· ἀγαπᾶτε ὑμεῖς αὐτὴν διὰ πᾶν, ὅ,τι πλέον δὲν εἶνε, ἀλλὰ δύναται πάλιν νὰ

γείνη. Ἐχετε δὲ μόνον εἰς ἑαυτοὺς πεποιθήσιν· ὁ καιρὸς τῶν ἐλέω Θεοῦ ἀνδρῶν παρῆλθεν, ἀντ' αὐτῶν δὲ βασιλεύει ὁ λαός, ὅ,τι οἱ Γερμανοὶ καλοῦσι λατινιστὶ *omnes*· καὶ σκέφθητε, ἂν ὁ σπουδαῖος ἠθικὸς νόμος τῶν ἀτόμων κελεύει : Γνωθὶ σαυτόν ! Τὸ σπουδαῖον καθήκον τῶν λαῶν κεῖται ἐν τῇ φράσει : σῶσον σεαυτόν !

Π Ε Ρ Ι

ΕΠΙΘΗΤΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ¹

Πραγματεία ἐπὶ ὑψηλείᾳ

ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

ΥΠΟ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ Κ. ΣΠΛΘΑΚΗ

διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ καθηγητοῦ ἐν τε τῇ Ῥιζαρείῳ
καὶ Ἀρσακείῳ σχολῇ.

Ἄμως ὁ Κομένιος (J. Amos Comenius, 1592—1671), ὁ ἐπίσκοπος τῆς τῶν ἀδελφῶν Βοεμῶν κοινότητος, θεωρεῖται ὡς προφήτης μεταξὺ τῶν παιδαγωγῶν, προῖδων καὶ προκηρύξας τὴν ἀσφαλεστέραν ἀρχὴν τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀναπτύξεως καὶ διδασκαλίας. «Πρὸ παντὸς ἄλλου, ἐκήρυττεν ὁ Κομένιος, ἀπαιτεῖται ἡ ἀσκησις τῶν αἰσθήσεων. Μετὰ τῆς τῶν πραγμάτων παρατηρήσεως, καὶ τῆς τῶν ὄντων κατοπτρεύσεως, οὐχὶ δὲ μετὰ τῆς ἀπαριθμήσεως ξηρῶν λέξεων, πρέπει ν' ἀρχηται ἡ διδασκαλία. Ἡ διδασκαλία, ἔσται σαφὴς καὶ σταθερά, ὅταν τὰ αἰσθητὰ ἀντικείμενα, ὀρθῶς πρὸ τῶν αἰσθήσεων παριστάμενα, διὰ τοῦ νοῦ προσλαμβάνωνται. Λέγω καὶ ἐπαναλαμβάνω τρανῆ τῇ φωνῇ ὅτι τοῦτο χρησιμεύει ὡς κρηταὶς πάντων τῶν ἄλλων. Οὐδὲν ἔστιν ἐν τῷ νῷ ὃ μὴ πρότερον ἐγένετο ἐν τῇ αἰσθήσει. Ἐὰν λοιπὸν αἱ αἰσθήσεις καλῶς ἀσκηθῶσι, τοῦτο ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ὑποτιθέναί τὴν βάσιν τῆς φιλοσοφίας, τῆς λογικῆς, τῆς ῥητορικῆς, καὶ καθόλου πάσῃ συνετῇ τοῦ βίου πράξει. Πρὸ τῶν παιδῶν πρέπει νὰ προβάλλωνται καὶ δεικνύωνται τὰ γνωστὰ ἀντικείμενα οὐ μόνον ἐν σχήματι καὶ εἰκόνι, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ αὐτῶν τῇ φύσει (*in natura*). Καθόλου εἶπειν, οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ προαχθῶσιν οὕτως ὥστε τὴν πρώτην αὐτῶν σοφίαν ν' ἀντλῶσιν οὐχὶ ἐκ βιβλίων, ἀλλ' ἐκ τῆς θεωρίας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἐκ τῆς δρυὸς καὶ τῆς φηγοῦ· τουτέστιν οἱ ἄν-

¹ Ὁρα συνέχειαν ἐν σελ. 403.